

TARTU RIIKLIKU ÜLIKOOLI TOIMETISED
УЧЕННЫЕ ЗАПИСКИ
ТАРТУСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

ALUSTATUD 1893. a.

VIHİK 263 ВПЫСК

ОСНОВАНЫ в 1893 г

ÕIGUSTEADUSLIKKE TÕID
ТРУДЫ ПО ПРАВОВЕДЕНИЮ
XI

TARTU 1970

Inve. nr. 3460 Reim. 5.

AR

Lep. professor I. Rebasele
autoriõht.

21.02.77

RETSIDIIVSE KURITEO KRIMINOLOOGILISE PROGNOOSI TEOREETILISTEST KUSIMUSTEST

Õigustead. kand. H. Kings

Kriminaalõiguse ja -protsessi kateeder

1. Peatähelepanu võitluses kuritegevuse vastu tuleb pöörata kuritegude ärahoidmisele. Sellest põhimõttest tuleb lähtuda ka võitluses retsidiivse kuritegevuse vastu — s.t. vältida uue, retsidiivse kuriteo toimepanemist isiku poolt, kes on juba süüdi mõistetud varasema kuriteo eest.

Õiguserikkumiste ärahoidmine (vältimine, profülaktika), see on nende ennetamine abinõude õigeaegse rakendamise teel.¹ Retsidiivi vältimiseks on vaja tegutseda seega enne retsidiivse kuriteo toimepanemist, pärast retsidiivset kuritegu on retsidiivi individuaalne profülaktika hilineanud ning ei saa enam rääkida retsidiivi vältimisest.

Selleks et tegutseda õigeaegselt enne retsidiivse kuriteo toimepanemist, on vaja varakult ette näha selle toimepanemise võimalust. Kuriteo toimepanemise võimaluse ettenägemine ei tähenda aga tuleviku müstilist ennustamist, vaid teaduslikule alusele rajatud prognoosimist. «Juriidiline prognoosimine,» kirjutab R. A. Safarov, «see on riiklik-õiguslike protsesside ja nähtuste tulevase seisundi kohta teadusliku informatsiooni saamise protsess».² Informatsiooni kuriteo tulevikus toimepanemise võimaluse kohta annab kuriteo kriminoloogiline prognoos.³ «Seepärast on loomu-

¹ И. Ребане. Убеждение и принуждение в деле борьбы с посягательствами на советский правопорядок. — Уч. зап. ТГУ. Выпуск 182. Тарту, 1966, стр. 73.

Vt. ka В. Н. Кудрявцев. Причинность в криминологии (о структуре индивидуального преступного поведения). М., 1968, стр. 161; И. И. Карпец. Проблема преступности. М., 1969, стр. 101.

² Р. А. Сафаров. Прогнозирование и юридическая наука. — «Советское государство и право», 1969, № 3, стр. 93.

³ Kriminoloogias eristatakse kuriteo individuaalset prognoosimist ja kuritegevuse kui terviku prognoosimist. Käesolev artikkel käsitleb ainult esimesena nimetatud aspekti.

lik.» märgib V. N. Kudrjajtsev, «et jurist-praktik pöördub teadlase-kriminoloogi poole individuaalse käitumise prognoosimise ülesande lahendamiseks.»⁴ A. A. Gertsenzon seob kuriteo kriminoloogilise prognoosimise aga eeskätt kuriteo retsidiivi profülaktikaga ning rõhutab, et kuriteo retsidiivi kriminoloogilise prognoosi teaduslike kriteeriumide ja meetodika läbitöötamine on nõukogude kriminoloogia teooria üks aktuaalsemaid ülesandeid.⁵

Prognoosimine ei ole uus nähtus ei teoorias ega praktikas. Meie juriidiline praktika tunneb ja kasutab juba ammu prognoosi. «Kuriteo toimepannud konkreetse isiku käitumise kriminoloogilise prognoosimise küsimus tõusetub praktiliselt alati, kui kohus individualiseerib karistust, kui järelevalvekomisjon teeb kohtule ettepaneku süüdimõistetule enne tähtaega vabastada või mitte vabastada. Sellisel juhul arvestatakse kõiki neid andmeid, mis iseloomustavad süüdimõistetut, ja tehakse nende alusel enam või vähem usaldatav järeldus isiku eeldatava tulevase käitumise kohta», kirjutab A. A. Gertsenzon.⁶ Ülalnimetatud juhud on aga ainult näited prognoosi faktilise rakendamise kohta retsidiivse kuritegevuse igapäevases profülaktikas.

Tegelikult on küsimuste ring, kus praktika pidevalt rakendab prognoosi, tunduvalt laiem. V. N. Kudrjajtsev märgib, et kuriteo kriminoloogilise prognoosimisega on tegemist ka juhul, kui kohus tunnistab isiku eriti ohtlikuks retsidivistiks, samuti põhineb individuaalse käitumise prognoosimisel karistatuse kustumise (kustutamise) instituut.⁷

Nagu on õigesti märkinud I. I. Karpets, ei sõltu karistuse efektiivsus (s.t. kas isik paraneb või paneb pärast karistuse kandmiselt vabanemist toime uue kuriteo) mitte ainult, ja võimalik, et isegi mitte niivõrd karistuse individualiseerimisest otsuse langetamisel kohtus kui karistuse täideviimise individualiseerimisest kinnipidamiskohas⁸ ja just selles sfääris tõusetub prognoosimise küsimus eriti teravalt. On ju päris selge, et süüdimõistetule parandamise ja ümberkasvatamise protsess sõltub suuresti sellest, kas on tegemist eriti ohtliku retsidivistiga või isikuga, kellelt ei ole alust eeldada tulevikus uue kuriteo toimepanemist. Järelikult vabadusekaotusega karistatutele režiimi määramine, aga samuti kinnipeetava individuaalne parandamine ja ümberkasvatamine

⁴ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 161.

⁵ А. А. Герцензон. Актуальные проблемы теории советской криминологии. — «Вопросы борьбы с преступностью». Выпуск 6. М., 1967. стр. 24—25.

⁶ Samas, lk. 25.

⁷ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 166.

⁸ И. И. Карпец. Наказание в советском уголовном праве. — «Советское государство и его право», 1967, № 9, стр. 67.

kinnipidamiskohas põhineb muude tegurite kõrval jälle nende eeldatava tulevase käitumise prognoosimisel. Retsidiivi kriminoloogilise prognoosimisega on tegemist ka dekonvoeerimise otsustamisel, administratiivjärelevalve instituudi kohaldamisel, aga samuti järelevalve organiseerimisel vabadusekaotusega mittekaristatud isikute käitumise üle.

Nagu näeme, nõuab terve rida kriminaalõiguse instituute suures ulatuses individuaalse käitumise kriminoloogilist prognoosimist. Retsidiivi kriminoloogilise prognoosimisega on tegemist kõigil juhtudel, kus normi kohaldamisse lülitub kohaldaja (kohtu, järelevalvekomisjoni, jne.) hinnang kurjategija eeldatava edasise käitumise kohta. See hinnang põhineb kurjategija eeldatava tulevase käitumise ettenägemisel, s.o. prognoosil. Selline prognoos rajaneb ühelt poolt seaduses fikseeritud kriteeriumidel, mis väljendavad ühiskondlikku kogemust, teiselt poolt aga, kui võrd seadust ei kohaldata formaalselt mehaaniliselt⁹ ka kohaldaja isiklikul (kollektiivsel, kui on tegemist kohtu ja teiste kollektiivsete organitega) kogemusel. Praktika näitab, et selline empiiriline prognoos on valdaval enamikul juhtudest ka õige.¹⁰ Kuid nagu ei saa olla kahtlust teadusliku tunnetuse eelistes empiirilise tunnetusega võrreldes, nii ei saa olla ka kahtlust teaduslikele alustele rajatud prognoosi eelistes võrreldes empiirilise prognoosiga.¹¹

Teaduslikele alustele rajatud retsidiivi kriminoloogilise prognoosimise ülesandeks ongi abistada seaduse kohaldajat, anda talle võimalust kontrollida oma isiklikku kogemust teaduslike meetoditega. Prognoos võimaldab teaduslikult hinnata mitmesuguste faktorite kogumi ohtlikkust uue kuriteo toimepanemise võimaluse ettenägemise eesmärgil. Üksikult võetuna või kogemuse alusel hinnatuna ei pruugi prognoosi aluseks olevad faktorid alati viidata uue kuriteo toimepanemise ohule, veelgi vähem aga saab ilma teadusliku prognoosita hinnata selle ohu võimaliku saabumise tõenäosuse astet. Kuid «prognoos ei tohi mingil juhul asendada faktilise käitumise konkreetseid hinnanguid, ta aitab ainult püstitada versiooni konkreetse inimese võimalikust käitumisest», märgib V. N. Kudrjajtsev.¹²

⁹ Я. М. Брайнин. Уголовный закон и его применение. М., 1967, стр. 199.

¹⁰ А. А. Герцензон. Указ. соч., стр. 25.

¹¹ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 163—164. А. Р. Ратинов näitab teadusliku tunnetuse eelseid võrreldes empiirilise tunnetusega väga tabavalt malemängu varal, märkides, et andekas, kuid teooriat mittetundev maletaja võib kaua otsida vastase kuninga matistamise võimalusi 2 viguriga, samal ajal kui objektiivselt vähem andekas, kuid teooriat tundev mängija teeb seda ilma igasuguse raskuseta mõne käiguga. В. А. Р. Ратинов. Советская судебная психология. М., 1967, стр. 4.

¹² В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 169.

Kriminoloogilise prognoosi idee ei ole uus ka teorias. Selle probleemiga on tegelnud rida kriminolooge Ameerika Ühendriikides, Saksamaal, Inglismaal ja teistes riikides. Tuntumad nendest on ameeriklased abielupaar Eleanor ja Sheldon Glueck'id. Glueck'id on tegelnud retsiidivse ja alaealiste kuritegevuse individuaalse prognoosimise meetodika ja selle praktilise rakendamisega.¹³ Nende meetodikat on rakendanud ka teised kriminoloogid Ameerika Ühendriikides, Prantsusmaal ja Jaapanis.¹⁴ Kuid nagu on õigesti märkinud A. A. Gertsenzon, ei ole individuaalse kriminoloogilise prognoosi praktikasse juurutamine kodanlikes riikides senini väljunud üksikute eksperimentide raamidest.¹⁵ Kodanlik kriminoloogia on tegelnud mitte ainult kriminoloogilise prognoosimise meetodikaga, vaid ka teoreetiliste aspektidega. Viimases osas võib nimetada W. Middendorfi uurimust «Die kriminologische Prognose in Theorie und Praxis», Newied-Berlin, Luchterhand, 1967, mida on positiivselt märgitud ka sotsialistlikus kriminoloogiaalases kirjanduses.¹⁶

Sotsialistlikus kriminoloogias on prognoosimine uus probleem. Nõukogude kriminoloogias esitasid selle laiemale avalikkusele esimestena A. A. Gertsenzon¹⁷ ja V. N. Kudrjajtsev.¹⁸ Üksikasjalikumalt on seda probleemi käsitletud senini ainult V. N. Kudrjajtsev, pühendades oma monograafias «Причинность в криминологии» (o структуре индивидуального преступного поведения М., 1968) kogu peatüki prognoosimisele kriminoloogias.

Mis on tinginud nõukogude teadlaste huvi kriminoloogilise prognoosi vastu? Vastus on siin selge ja arusaadav — kuriteo vältimise vajadus, milleks kohustab meid Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm.¹⁹ Nõukogude kriminaalseadus aga fikseerib otseselt vajaduse ära hoida uute kuritegude toimepanemine kuriteo eest süüdimõistetute poolt, s.o. retsiidivi ärahoidmise vajaduse (NSV Liidu ja liiduvabariikide kriminaalseadusandluse alused § 20). Prognoosimise teaduslike kriteeriumide läbitöötamise vajalikkust kinnitab ka retsiidivse kuriteo vastu võitlemise

---

¹³ S. Glueck, E. Glueck. Predicting Delinquency and Crime. University of Virginia School of Law Reading Guide.

¹⁴ S. Glueck. Ten Years of Unraveling Juvenile Delinquency. An Examination of Criticisms. — «The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science», 1960, No. 3, p. 304.

¹⁵ А. А. Герцензон. Указ. соч., стр. 25.

¹⁶ Vt. M. Lazari artikkel «W. Middendorf. Die kriminologische Prognose in Theorie und Praxis», Newied-Berlin, Luchterhand 1967. — «Acta Juridica». Academiae Scientiarum Hungaricae. Tomus X. Fascicule 3—4. Budapest, 1968, p. 399—400.

¹⁷ А. А. Герцензон. Указ. соч., стр. 24—25.

¹⁸ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 161—170.

¹⁹ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm. Tallinn, 1965, lk. 98.

senise praktika ebaefektiivsus — näitab ju statistika, et umbes igast viiendast kurjategijast saab retsidivist, alaealiste puhul on olukord aga veelgi halvem.²⁰ Väga tabavalt põhjendavad kriminoloogilise prognoosimise vajadust E. ja S. Glueck'id, märkides, et kuriteo ootamine selleks, et siis rakendada mõjutamisvahendeid süüdlase suhtes, võrdub talli ukse lukustamisega pärast hobuse varastamist.²¹

2. Individuaalse kriminoloogilise prognoosi silmanähtavale vajalikkusele vaatamata suhtutakse sellesse sageli teatava ettevaatlikkusega, mõningatel juhtudel aga üldse eitatakse individuaalse kriminoloogilise prognoosi printsiipiaalset võimalikkust. Põhjused on mõlemal juhul ühesugused — 1) probleemi uudsus ja sellest tingituna ka teoreetiliste ja meetodiliste küsimuste ebaselgus, 2) repressiooni alusetu rakendamise (tugevdamise) kartus.²²

Vaatleme kõigepealt kuriteo kriminoloogilise prognoosi printsiipiaalset võimalikkust. Et seda lähemalt uurida, peame pöörduma inimese käitumise determineerituse ning tahtevabaduse probleemi juurde. Kriminoloogiline prognoos on võimalik ainult juhul, kui inimese käitumine, järelikult ka kuriteo toimepanemine sõltub mingitest seaduspärasustest. Nende seaduspärasuste tundmine võimaldab inimese käitumist ette näha. Kui inimese käitumine ei sõltuks mingitest seaduspärasustest, ei oleks võimalik ka seda ette näha ja prognoos oleks võimatu. Prognoosimine on võimatu idealistlikul filosoofial põhineva indeterministliku õpetuse seisukohalt inimese tahtevabadusest, mille kohaselt inimese teadvus ja tahe on primaarsed ning tema käitumine absoluutselt sõltumatu olemisest. Inimese käitumises, ka kuriteo toimepanemises, väljendab küsimuse materialistlikku lahendust determinismi printsiipi, mille kohaselt kogu tegelikkus kui ka inimene oma toiminguis sõltuvad üldisest põhjuslikkusest. «Inimese igasugune käitumine, sealhulgas ka ühiskonnastane, kuritegelik, allub põhjuslikkuse seadusele», — kirjutab V. N. Kudrjajtsev.²³ Järelikult on kriminoloogiline prognoos printsiibis täiesti võimalik. Prognoosimiseks on vaja tunda kuriteo põhjusi ja nende toime mehhanismi. Isikuse, tema käitumise ning seda kujundanud faktorite tundmine võimaldab mitte ainult konstateerida olemasolevat olukorda, vaid ka ette näha inimese võimalikku tulevast käitumist. Arusaada-

²⁰ H. Kings. Noorukite retsiidivne kuritegevus (Eesti NSV materjalide alusel). Väitekirj õigusteaduse kandidaadi teadusliku kraadi taotlemiseks. Tartu, 1968, lk. 113.

²¹ E. Glueck, S. Glueck. Unraveling Juvenile Delinquency. New-York, 1957, p. 257.

²² E. Buchholz, R. Hartmann, J. Lekschas. Sotsialistische Kriminologie. Versuch einer theoretischen Grundlegung. Berlin, 1966, S. 152.

²³ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 4.

valt on prognoos seda efektiivsem, mida enam ta rajaneb konkreetse kuriteo põhjuste ja nende toime mehhanismi tundmisel. Kuriteo põhjuste probleem on senini veel ammendavalt lahendamata ning siit pinnalt tekivad ka raskused prognoosimisel. «Kuid need raskused, — rõhutab V. N. Kudrjavitsev, — kannavad praktilist, mitte printsiipiaalset iseloomu. Neid saab ületada inimese käitumise «mehhanismi» sügavama uurimise ja teda mõjutavate kõigi väliste ja sisemiste faktorite tähelepaneliku arvestamise teel».²⁴

Esitades vastunäiteid kuriteo kriminoloogilise prognoosi võimalikkusele, omistatakse sageli prognoosile fataalne tähendus.²⁵ Inimese käitumine ei ole absoluutse paratamatusega predestineeritud (nagu arvasid mehhanistliku determinismi esindajad). «Dialektiline materialism õpetab, et olemine määrab teadvuse, seega ka inimese tahte. Kuid teadvuse ja tahte determineeritus olemisest ei ole vääramatu ja pime predestineeritus. Ka inimeste tegudes on paratamatus lahutamatus seoses juhusega objektiivses mõttes, mistõttu inimese tegude tekkimises, arenemises ja tagajärgede saabumises on objektiivselt mitmesuguseid võimalusi,» märgib H. Kadari.²⁶

Inimese käitumine ei ole fataalse iseloomuga, mistõttu ei saa olla ka fataalset prognoosi. Kui inimesel on alati teisiti käitumise võimalus, on ka alati võimalus, et prognoos ei osutu õigeks. See on tingitud inimese käitumise põhjuslikkuse erilisest iseloomust — «... väliste ja sisemiste mõjude seose mehhanism inimese tegudes «tõotab» statistilisel printsiibil, sisaldades juhuslikkuse elemente... Seetõttu ei ole võimalik mingisugune individuaalne prognoos, mis täpselt ütleks, kuidas antud isik käitub homme või aasta pärast mingisuguses konkreetses situatsioonis... Selline «ennustus» rajaneks ettekujutusel inimese käitumise fataalsusest, vaatleks teda «saatuse mängukannina» või veel halvem, tuletaks inimese teod tema kaasasündinud erisustest. Kuid individuaalne prognoos on võimalik, kui ta iseloom vastab inimese käitumise iseloomule, s.t. kui ta tehakse tõenäosuslikus aspektis. Teiste sõnadega — me võime suurema või väiksema tõenäosusega väita, et antud inimene toimib nii ja mitte teisiti, et ühelt inimeselt on rohkem alust loota head tegu kui teiselt jne. ... See kehtib ka kuritegeliku käitumise kohta,» kirjutab V. N. Kudrjavitsev.²⁷

²⁴ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 162.

Buchholz, ²⁵ E. R. Hartmann, J. Lekschas. Sozialistische Kriminologie. Versuch einer theoretischen Grundlegung. Berlin, 1966, S. 151.

²⁶ H. Kadari, E. Raal, I. Rebane. Nõukogude kriminaalõigus. Uldosa. Tallinn, 1963, lk. 138.

²⁷ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 163.

Ei pea paika ka väide, nagu eeldaks prognoosimine kuriteo paratamatut toimepanemist tulevikus juba sellepärast, et prognoosimise aluseks olevad faktorid, mille ebasoodsa mõju sfääri inimene on sattunud, jäävad muutumatuiks.²⁸ Muutumatuid faktoreid tegelikkuses ei ole. Me võime rääkida ainult suhteliselt muutumatuid faktoreid. Kuid isegi eeldusel, et tegemist on muutumatute faktoritega, ei saa teha järeldust kuriteo toimepanemise paratamatusest, sest ülalnimetatud statistilisest printsiibist tulenev juhuslikkus välistab selle. Prognoosimisel tuleb arvestada ka seda, et me teadlikult püüame ebasoodsaid faktoreid muuta.

Järelikult võib prognoos olla ainult tõenäose, mitte paratamatu iseloomuga. Kui me lähtume prognoosi tõenäosuslikust iseloomust, ei ole printsiipiaalseks takistuseks prognoosimisel ka iga inimese individuaalsus, kordumatus.²⁹ Konkreetse inimese individuaalsus välistab üksnes 100%-liselt täpse prognoosi. Kuivõrd prognoos on üksnes tõenäolik, siis rõhutab V. N. Kudrjajtšev õigesti, et «sotsioloog ja jurist, prognoosides konkreetsete inimeste käitumist, peavad alati tunnistama oma prognoosi suhtelisust.»³⁰

3. Teine küsimus, mis seoses individuaalse kriminoloogilise prognoosiga tekitab arusaamatusi, puudutab prognoosi järeldusena rakendatavaid vahendeid. Milliseid vahendeid tuleb kohaldada, kui prognoos näitab, et konkreetsest inimesest võib saada retsidivist? Selles küsimuses valitseb üldtunnustatud seisukoht — tuleb võtta tarvitusele profülaktilised vahendid. «Sellega seoses on vaja täie selgusega alla kriipsutada nõukogude kriminoloogia ja kriminaalõiguse printsiipiaalset seisukohta, mis tuleneb sotsialistliku demokraatia ja sotsialistliku seaduslikkuse printsiipidest,» kirjutab V. N. Kudrjajtšev, «mitte mingisugune, ka kõige kõrgem kuriteo toimepanemise tõenäosuse protsent ei saa olla aluseks repressiooni rakendamisele. Selliseks aluseks võib olla ainult ühiskonnaohtliku ja kriminaalseaduses ettenähtud teo toimepanemise fakt. Mis puutub nõukogude kriminoloogide poolt väljatöötatavatesse profülaktilistesse vahenditesse, siis need ei ole seotud kodanike õiguste ja seaduslike huvide mittemingisuguse kitsendamisega ja kannavad sotsiaal-majanduslikku

²⁸ E. Buchholz, R. Hartmann, J. Lekschas. Sozialistische Kriminologie. Versuch einer theoretischen Grundlegung. Berlin, 1966, S. 151.

²⁹ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 162—163.

³⁰ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 169.

ning kultuur-kasvatuslikku iseloomu.»³¹ Selle seisukoha õigsuses ei saa olla kahtlust. Üks põhilisi vastuväiteid kuriteo kriminoloogilisele prognoosile ju seisnebki selles, et kodanliku ühiskonna tingimustes viib prognoos (liiatigi, kui talle omistatakse faktaalne tähendus) valitseva klassi omavolile — inimene võidakse kriminaalvastutusele võtta ja rakendada tema suhtes «ohutusvahendeid», kui ta pole üldse kuritegu toime pannud ja võimalik, et ta kunagi seda ka ei teeks.

Ekslikul positsioonil prognoosi järelalusena rakendatavate vahendite osas on J. Lekschas, kes näeb prognoosis ainult barbaarsete repressioonide ja riigi omavoli õigustust.³² Kuid sellisteks pessimistlikeks järelalusteks ei anna alust mitte prognoos iseenesest, vaid kodanliku kriminaalõiguse teooria poolt propageeritavad «ohutusvahendid».

V. N. Kudrjajtsev ei ava lähemalt sotsiaal-majanduslike ja kultuur-kasvatuslike vahendite iseloomu. A. B. Sahharov loetleb neid täpsemalt, nimetades «kõlbelise formeerimise tingimuste muutmist, antisotsiaalsete vaadete, allikate ja kanalite kõrvaldamist, keskkonna, tema psühholoogia tervendamist jmt.»³³ Kuid ka see loetelu ei ole ammendav. Pealegi tuleb retsidiivi profülaktikas arvestada rida erilisi asjaolusid.

Tulenevalt dialektilis-materialistliku determinismi printsiibist tuleb prognoosi järelalusena rakendatavad profülaktilised vahendid suunata nende väliste tegurite likvideerimisele või neutraliseerimisele, mis kujundasid antud inimese isiksust kuriteole eelneval perioodil negatiivses suunas, või mõjutasid negatiivselt isiku käitumist vahetult kuriteole eelneval momendil (situatsioonifaktorid). Kõrvuti väliste tegurite mõjutamisega tuleb võtta tarvitusele abinõud ka eelnevate määraval toimel kujunenud sisemiste negatiivsete faktorite kõrvaldamiseks või neutraliseeri-

---

³¹ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 169.

Vt. ka И. Ребане. Указ. соч., стр. 187; А. Сафаров: Прогнозирование и юридическая наука. — «Советское государство и право», 1969, № 3, стр. 69; И. И. Карпец. Проблема преступности. М., 1969, стр. 100—101.

³² E. Buchholz, R. Hartmann, J. Lekschas. Sozialistische Kriminologie. Versuch einer theoretischen Grundlegung. Berlin, 1966, S. 152.

³³ А. Б. Сахаров. Учение о личности преступника. — «Советское государство и право», 1968, № 9, стр. 69.

Olgu märgitud, et ka S. Glueck, käsitledes prognoosi järelalusena rakendatavaid vahendeid, märgib ainult taoliste noorukite tähelepaneliku ja abistava kohtlemise vajadust, mitte aga nende paigutamist kasvatusasutustesse. Vt. S. Glueck. Ten Years of Unraveling Juvenile Delinquency. An Examination of Criticisms. — «The Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science», 1960, No. 3, p. 306—307.

miseks. Nende profülaktiliste vahendite planeerimine on oma-
moodi programmiks prognoosis võimalikuna antud kuriteo tege-
liku realiseerimise takistamisel. Millised need vahendid on ning
kes peab tegelema kurjategija isiksuse edasise käitumise prog-
noosimise ja planeerimisega?

Nimetatud asjaolude väljaselgitamine ning abinõude tarvitu-
selevõtmine nende kõrvaldamiseks on Eesti NSV KrPK § 47 ko-
haselt juurdlust teostava isiku, uurija, prokuröri ja kohtu
ülesanne. Siit järeldub ühtlasi, et kuriteo toimepannud
isiku edasise käitumise prognoosijaks ning tema isiksuse «projek-
teerijaks» uurimise staadiumis peaksid olema eelnimetatud isi-
kud ja asutused.

KrPK § 47 näitab ka, et juurdlust teostav isik, uurija ja pro-
kurör on kohustatud nimetatud asjaolude kõrvaldamiseks tegema
esildise vastavatele asutustele või organisatsioonidele, kellest sõlt-
ub konkreetsete abinõude rakendamine, kohus aga erimääruse.³⁴

Vastavalt KrPK §-le 47 peavad juurdlust teostav isik, uurija,
prokurör ja kohus ühtlasi välja selgitama süüdlase isiksust ise-
loomustavad asjaolud. Nende hulka kuuluvad ka kuriteo toime-
panemisega seonduvad faktorid. Nende faktorite mõjutamise (lik-
videerimise, neutraliseerimise) vahendite valikul tulevad arvesse
eelkõige tavalised kasvatuslikud vahendid nagu sisendus, autori-
teedi mõju, positiivne eeskuju, ühiskondlik arvamus jmt.³⁵ Kui
kurjategijat aga karistatakse vabadusekaotusega, lisanduvad sel-
lised erilised vahendid nagu töökasvatus, poliitkasvatustöö jmt.³⁶

Kuid erilised vahendid kurjategija isiksuse mõjutamiseks ei
piirdu ülaltooduga. Kõige olulisemaks erisuseks on sunnivahendite
ning eelkõige kriminaalkaristuse rakendamine. Seetõttu on ka
A. A. Gertsenzonil täielik õigus siduda retsidiivi kriminoloogilist
prognoosi ja järelikult ka profülaktikat karistuse mõistmise ning
individualiseerimise staadiumiga.

Väide, et prognoosi tuleb arvesse võtta juba karistuse mõistmi-
sel, väärrib lähemat vaatlemist. Probleemi juriidiline tuum on sel-
les, kas ja millisel määral on kohtul õigus arvestada prognoosi ka-
ristuse mõistmisel kehtiva seadusandluse alusel, s.o. KrK § 36 ko-
haldamisel. Paragrahv 36 teatavasti sätib, et karistuse mõistmisel
arvestab kohus, juhindudes sotsialistlikust õigusteadvusest, toi-

---

³⁴ В. Звирбуль и др. Выявление причин преступления и приня-
тие предупредительных мер по уголовному делу. М., 1967. Alaealiste
kuritegude profülaktika eriküsimusi vt. Н. И. Гук ов с к а я. Деятельность
следователя и суда по предупреждению преступлений несовершенно-
летних. М., 1967.

³⁵ И. Ребане. Указ. соч., стр. 139.

³⁶ Samas, lk. 172—175.

mepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomu ja astet, süüdlase isiksust ning kuriteo toimepanemisel vastutust kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid.

Ehkki KrK § 36 ei näe otseselt ette prognoosi arvestamist karistuse mõistmisel, ei tähenda see, et seda ei saa üldse teha.

Kriminoloogiline prognoos ei põhine mitte suvalistel faktoritel, vaid faktoritel, mis on seotud antud kuriteo geneesiga. Kui prognoos näitab uue kuriteo toimepanemise tõenäosuse kõrget astet, siis tähendab see, et prognoosi aluseks olevad faktorid peegeldavad kuriteo ja kurjategija isiksuse kõrget ühiskonnaohtlikkuse astet. Seda aga tuleb arvestada karistuse mõistmisel.³⁷

Uue kuriteo toimepanemise vältimiseks on sellisel juhul vaja kohaldada range karistus, mis kindlustaks süüdimõistetu parandamise ja ümberkasvatamise. Täpselt samuti tuleb karistuse mõistmisel arvestada kuriteo ja kurjategija isiksuse vähest ühiskonnaohtlikkuse astet. Kui kuriteo ja kurjategija ühiskonnaohtlikkuse aste ei ole suur, on vähe tõenäone ka uue kuriteo toimepanemine, selle ärahoidmiseks ei ole sageli aga üldse vaja kohaldada kriminaalkaristust.

Kuriteo ja kurjategija ühiskonnaohtlikkuse ning uue kuriteo toimepanemise tõenäosuse astme seos tuleneb kurjategija ühiskonnaohtlikkuse olemusest. Ehkki kurjategija isiksuse ühiskonnaohtlikkuse olemuse probleem ei ole nõukogude kriminaalõiguse teoorias lõplikult lahendatud, tuleb nõustuda A. B. Sahharoviga, et kuriteo tunnistamine kurjategija isiksuse ühiskonnaohtlikkuse väljenduseks ja tähtsaimaks kriteeriumiks (see on üldtunnustatud seisukoht³⁸) tähendab sisuliselt, et kurjategija ühiskonnaohtlikkus eksisteerib juba enne kuriteo toimepanemist ning just see isiksuse ühiskonnaohtlikkus koos teatavate väliste tingimustega tingibki kuriteo.³⁹ Järelikult on kurjategija ühiskonnaohtlikkus ka kuriteo toimepanemise tõenäosuse kriteeriumiks — mida suurem on kurjategija ühiskonnaohtlikkus, seda suurem on ka kuriteo toimepanemise tõenäosus. Ekslikul seisukohal kurjategija ühiskonnaohtlikkuse ja uue kuriteo toimepanemise tõenäosuse seose küsimuses on B. V. Volženkin, kes väidab, et kurjategija

---

³⁷ Vt. näiteks И. И. Карпец. Индивидуализация наказания в советском уголовном праве. М., 1961, стр. 114; А. Б. Сахаров. Теоретические вопросы учения о личности преступника. — «Социалистическая законность», 1967, № 7, стр. 27; М. Ф. Комаров, Г. Н. Мудьюгин, С. С. Степичев. Опыт изучения личности осужденных за убийство и эффективность отбытого ими наказания. М., 1968, стр. 110.

³⁸ И. Ребане. Указ. соч., стр. 246.

³⁹ А. Б. Сахаров. Учение о личности преступника. — «Советское государство и право», 1968, № 9, стр. 69.

ühiskonnaohtlikkus seisneb tema poolt uue kuriteo toimepanemise võimalikkuses ning kurjategija ühiskonnaohtlikkuse aste sõltub uue kuriteo toimepanemise võimalikkuse astmest.⁴⁰ Mitte uue kuriteo toimepanemise võimalikkus ei tingi kurjategija ühiskonnaohtlikkust ning selle astet, vaid vastupidi, kurjategija ühiskonnaohtlikkus ja selle aste tingivad uue kuriteo toimepanemise võimalikkuse ja selle astme. I. I. Karpetsil on täielik õigus, kui ta rõhutab, et kurjategija ühiskonnaohtlikkus saab põhineda ainult toimepandud kuriteol ning sellele eelneval kurjategija elu ja tegevuse hinnangul.⁴¹

Kurjategija vähese ühiskonnaohtlikkuse astme arvessevõtmine karistuse mõistmisel ei tekita kehtiva kriminaalseadusandluse pinnalt mingeid raskusi, sest vastavalt KrK §-le 37 lg. 2 võib kohus karistuse mõistmisel arvestada ka kergendavaid asjaolusid, mida käesolevas paragrahvis ei ole ette nähtud.

Prognoosi aluseks olevate kurjategija isiksust negatiivselt iseloomustavate asjaolude arvessevõtmine karistuse raskendamise eesmärgil on aga piiratud KrK § 38 ammendava loeteluga. Mõnevõrra avardab isiksust negatiivselt iseloomustavate asjaolude arvessevõtmise võimalust teoorias tunnustamist leidnud kontseptsioon, et väljaspool KrK § 38 raame jäävad isiksust negatiivselt iseloomustavad asjaolud välistavad karistuse mõistmisel vastutust kergendavate asjaolude toime.⁴² Kuid lahendust see kontseptsioon ei too, sest kergendavate asjaolude puudumisel ei saa ikkagi isiksust negatiivselt iseloomustavaid asjaolusid karistuse individualiseerimisel arvestada. Probleemi lahendus seisneb nähtavasti kuriteo ühiskonnaohtlikkuse ja süüdlase isiksuse ühiskonnaohtlikkuse vahekorra piiritlemises KrK § 36 tunnuste raames.

Kuriteo ühiskonnaohtlikkuse ja kurjategija ühiskonnaohtlikkuse vastandamine ei ole õige. Kuriteo ühiskonnaohtlikkuses avaldub ka kurjategija ühiskonnaohtlikkus. Kui isiksust negatiivselt iseloomustavad asjaolud vastastikusel toimes teatavate väliste asjaoludega (situatsiooniga) tingivad kuriteo,⁴³ siis sõltub kuriteo ühiskonnaohtlikkuse aste ka kuriteoga seoses olevatest isiksust negatiivselt iseloomustavatest asjaoludest. Järelikult tuleb karistuse mõistmisel arvestada ka kurjategija isiksust ülaltoodud aspektist. Siit järeldub, et süüdlase isiksuse all tuleb KrK § 36

⁴⁰ Б. В. Волженкин. Общественная опасность преступника и основание уголовной ответственности. — «Правоведение», 1963, № 3, стр. 90.

⁴¹ И. И. Карпец. Проблема преступности. М., 1969, стр. 100.

⁴² Уголовный кодекс Эстонской ССР. Комментированное издание. Таллин, 1968, ст. 36, комм. 7.

⁴³ А. Б. Сахаров. Учение о личности преступника. — «Советское государство и право», 1963, № 9, стр. 69.

tähenduses arvestada ainult neid süüdlast iseloomustavaid asjaolusid, mis ei ole seoses toimepandud kuriteoga. Seda mõtet rõhutab ka I. Rebane: «Kui erilistest asjaoludest, millest sõltub karistus konkreetse kuriteo eest, võib rääkida ainult nendest isiksust iseloomustavatest asjaoludest, mis ei ole seotud konkreetse kuriteo toimepanemisega. Need asjaolud võivad olla aluseks ainult karistuse kergendamisele».⁴⁴ Teisest küljest, märgib I. Rebane, ei iseloomusta kuriteos avalduvad isiksuse omandused mitte isiksust kui sellist, vaid on kuriteo ühiskonnaohtlikkuse kriteeriumideks. I. Rebane märgib, et seadus on arvanud iseseisvateks karistuse raskust tingivateks faktoriteks isiksuse omadused, mis on kriminaalseaduses loetletud vastutust kergendavate ja raskendavate asjaoludena.⁴⁵ Kuid see ei tähenda, et ainult seaduses vastutust raskendavatena loetletud isiksust iseloomustavad ning kuriteoga seotud negatiivsed asjaolud on kuriteo ühiskonnaohtlikkuse kriteeriumiks. Vastupidi, kui KrK § 36 ütleb, et karistuse mõistmisel arvestab kohus nii toimepandud kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomu ja astet kui ka kuriteo toimepanemisel vastutust kergendavaid ja raskendavaid asjaolusid, siis järelikult on vastutust kergendavad ja raskendavad asjaolud kehtiva kriminaalõiguse järgi iseseisvad, kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomust ja astmest erinevad, konkreetse karistuse määra tingivad faktorid.⁴⁶ Konkreetse kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomu ja astme määramisel karistuse mõistmise aspektist need faktorid arvesse ei tule. Küll aga tulevad arvesse kurjategija isiksust negatiivselt iseloomustavad ning kuriteo geneesi kuuluvad faktorid, mis ei ole loetletud iseseisvate karistuse määra mõjutavate faktoritena KrK §-s 38. Tuleb silmas pidada, et raskendavate asjaolude loetelusse on võetud üldiselt tuntud eriti amoraalsed faktorid, mida kohus ei saa jätta arvestamata karistuse mõistmisel.⁴⁷ Järelikult on veel muidki kuriteo ühiskonnaohtlikkuse astet tingivaid faktoreid seoses kurjategija isiksusega. Võib arvata, et kurjategija isiksuse edasise uurimise käigus võib selguda nii mõnegi senini vähe tähelepanu äratanud faktori eriline tähtsus kuriteo ühiskonnaohtlikkuse astme aspektist. S. S. Stepitsevi, G. M. Mudjugini ja M. F. Komarovi konkreetne — kriminoloogiline uurimus tõigi esile ühe sellise asjaolu.

⁴⁴ И. Ребане. Указ. соч., стр. 279—280.

⁴⁵ Samas.

⁴⁶ Vt. H. Kadari, E. Raal, I. Rebane. Nõukogude kriminaalõigus. Üldosa. Tallinn, 1963, lk. 307.

⁴⁷ И. И. Карпец. Индивидуализация наказания в советском уголовном праве. М., 1961, стр. 107.

Uurimus näitas, et kuriteo toimepanemine ette kavatselt on muude võrdsete tingimuste korral tunnistuseks kurjategija tunduvalt suuremast ühiskonnaohtlikkusest võrreldes nende kuritegudega, mis pannakse toime vahetult enne kuritegu tekkinud motiivide toimetel. Sellega seoses teevad nimetatud autorid ettepaneku täiendada raskendavate asjaolude loetelu seaduses.⁴⁸

Järelikult on kurjategija isiksust negatiivselt iseloomustavad ning kuriteo geneesi kuuluvad asjaolud arvestatavad raskemat karistust tingivate faktoritena KrK § 36 raames kuriteo ühiskonnaohtlikkuse astme kaudu. Kuriteo ühiskonnaohtlikkuse aste koos kuriteo ühiskonnaohtlikkuse iseloomuga on aga asjaolu, millest tuleb eelkõige lähtuda karistuse valikul.⁴⁹

Põhimõte, et karistuse mõistmisel tuleb arvestada kuriteo geneesi kuuluvaid faktoreid, on leidnud nõukogude juriidilises kirjanduses laialdast tunnustamist. Nii kirjutab I. I. Karpets juba 1961. aastal, et toimepandud kuriteo põhjusi on väga tähtis arvestada retsidivistidele karistuse mõistmisel.⁵⁰ S. Burzõnova aga rõhutab, et kurjategijale karistuse mõistmisel peab kohus arvesse võtma kõrvuti kurjategijat iseloomustavate sotsiaal-demograafiliste andmetega (nagu vanus, sugu, sotsiaalne seisund, haridus, elukutse jmt.) ka andmeid kurjategija kõlbelise kujunemise ja varasema käitumise kohta, s.t. kohus peab arvestama kõiki kriminoloogilise ja kriminaalõigusliku tähtsusega andmeid.⁵¹

Uurimise käigus tehtaval retsidiivi prognoosil ei ole abistavat tähendust mitte ainult karistuse individualiseerimisel, vaid ka karistuse täideviimisel kasvatustöö individualiseerimisel, dekonveerimisel jne.

Seejuures tuleb silmas pidada, et uurimise käigus tehtud prognoosi tuleb karistuse täideviimise käigus täiendada uute andmetega kinnipeetava käitumise kohta ning dekonveerimisel, enne tähtaega vabastamisel jne. tuleb lähtuda juba sellisest täpsustatud prognoosist.

Eeltoodu kokkuvõttena võib teha järelduse, et sotsiaalsetel faktoritel põhineva prognoosi rakendamine retsidiivivastases võitluses ei anna põhjust repressiooni alusetu rakendamise kartusele, kurjategija isiksuse ühikonnaohtlikkuse arvessevõtmine karistuse

---

⁴⁸ М. Ф. Комаров, Г. Н. Мудьюгин, С. С. Степичев. Опыт изучения личности осужденных за убийство и эффективность отбытого ими наказания. М., 1968, стр. 114.

⁴⁹ И. Ребане. Указ. соч., стр. 279.

⁵⁰ И. И. Карпец. Индивидуализация наказания в советском уголовном праве. М., 1961, стр. 115.

⁵¹ С. Бурзынова. Изучение судом личности подсудимого. — «Советская юстиция», 1969, № 8, стр. 14—15.

mõistmisel, täideviimisel ning hilisemal järelevalve teostamisel toimub rangelt seaduse alusel ning prognoos iseenesest ei saa mingil juhul olla isikule tehtavate kitsenduste aluseks.

4. Seoses kriminoloogilise prognoosi teoreetiliste probleemidega prognoosi järelduste osas tuleb veel puudutada küsimust nn. negatiivsest ja positiivsest prognoosist. J. Lekschase arvates peab individuaalne kriminoloogiline prognoos olema positiivne: ta peab välja selgitama asjaolud, mis teevad võimalikuks või tõenäoseks kuriteo toimepanemise, ning sel viisil signaliseerima nende asjaolude kõrvaldamise vajadusest.⁵²

Negatiivne prognoos — s.t. prognoos, mis on suunatud inimese tulevase käitumise ettenägemisele ning millega tuvastatakse tulevikus prognoositava poolt kuriteo toimepanemise teatav tõenäosus — on J. Lekschase arvates vastuvõetamatu, sest see eeldab otseselt või kaudselt, et positiivsed tegurid inimesele ei mõju, ning eitab juba ette inimese võimalusi hoiduda kuriteo ahvatlusest.⁵³ Selle seisukohaga ei saa nõustuda. J. Lekschase eksitus tuleb sellest, et ta arwab olevat sellise negatiivse prognoosi aluseks fatalismi viivad mehhaanilise determinismi vaated inimese käitumisele.⁵⁴ See ei vasta aga tegelikkusele: prognoosimise aluseks, sõltumata sellest, kas ta viitab inimese poolt tulevikus kuriteo toimepanemise kõrgele tõenäosusele või mitte, on dialektilis-materialistlik determinism ning fatalismiga ei ole sellise prognoosi puhul midagi tegemist.

J. Lekschase soovitus arendada kuriteo nn. positiivset prognoosi on ebaselge. Nagu nähtub J. Lekschase esitatud nn. positiivse prognoosi mõistest, on positiivne prognoos suunatud kuriteo põhjuste ja tingimuste väljaselgitamisele. Seega soovitab J. Lekschas tuleviku ettenägemise asemel pöörata prognoosi minevikku. Sellisel juhul ei saa aga enam rääkida prognoosist. J. Lekschas püüab seda etteheidet vältida, väites, et põhjuste ja tingimuste väljaselgitamine on vajalik nende kõrvaldamiseks ja sel viisil kuriteo ja retsidiviisi ärahoidmiseks. Kuid kuidas on võimalik välja selgitada konkreetse kuriteo põhjusi ja tingimusi, kui seda kuritegu pole veel toime pandud ja me ei tea veel, kas üldse on kuriteo toimepanemise väiksematki tõenäosust? Viimast on võimalik tuvastada vaid nn. negatiivse prognoosi teel, mida J. Lekschas ise eitab.⁵⁵

⁵² E. Buchholz, R. Hartmann, J. Lekschas. Sotsialistische Kriminologie. Versuch einer theoretischen Grundlegung, Berlin, 1966, S. 153.

⁵³ Samas.

⁵⁴ Samas.

⁵⁵ Kuriteo põhjuste uurimise ja prognoosi vahekorra kohta vt. Б. Ландер. Экологический анализ Балтимора. — Социология преступности (современные буржуазные теории). Сб. статей. М., 1966, стр. 251.

Kuriteo põhjuste ja tingimuste väljaselgitamine on vajalik, kuid see ei ole prognoosimine. Prognoosimine rajaneb kuriteo tüüpilistel põhjustel ja tingimustel ning nende kindlakstegemine peab eelnema prognoosimisele. Tüüpiliste põhjuste ja tingimuste väljaselgitamisega konkreetsete kriminoloogiliste uurimuste teel peab kaasnema abinõude tarvituselevõtt nende põhjuste ja tingimuste kõrvaldamiseks kogu nõukogude ühiskonna ulatuses, kuid see pole samastatav prognoosiga, sest ta pole suunatud konkreetse isiku kuriteo ärahoidmisele. Kuriteo kriminoloogiline prognoos peab tuvastama kuriteo tüüpiliste põhjuste ja tingimuste ohtliku kontsentratsiooni esinemise antud isiku mikrokeskkonnas, selle kajastumise tema käitumises, ning seadma ülesandeks nende kõrvaldamise ja isiku parandamise.

J. Lekschase antud tähenduses ei ole mõistet «positiivne ja negatiivne prognoos» kasutatavad. Kuid vajadus nende mõistete järele on. Prognoos on (ühiskondlikult) negatiivne, kui ta viitab kuriteo või retsidiivi kõrgele tõenäosusele, ja (ühiskondlikult) positiivne, kui kuriteo või retsidiivi tõenäosus on väike. Sellises tähenduses kasutab mõistet negatiivne prognoos ka V. N. Kudrjavtsev, tuues negatiivse prognoosi näitena isiku tunnistamise eriti ohtlikuks retsidiivistiks.⁵⁶ Seejuures olgu tähendatud, et negatiivne prognoos ei välista, vaid vastupidi, nõuab prognoositava isiksuse edasise positiivse kujundamise planeerimist. Kuid ka planeerimine iseenesest ei ole samastatav prognoosiga. Planeerimine on suunatud negatiivse prognoosi tegeliku realiseerimise vältimisele.

О ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ВОПРОСАХ КРИМИНОЛОГИЧЕСКОГО ПРОГНОЗА РЕЦИДИВНОГО ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Канд. юрид. наук Х. Кинге

Резюме

В статье рассматриваются некоторые теоретические вопросы криминологического прогнозирования рецидивного преступления. Избежать рецидив можно лишь в случае предвидения возможности его совершения. Информацию о возможности совершения преступления в будущем дает криминологический прогноз индивидуального поведения. Юридическая практика постоянно использует прогноз при назначении наказания, признании лица особенно опасным рецидивистом и т. д. К криминологическому прогнозу индивидуального пове-

⁵⁶ В. Н. Кудрявцев. Указ. соч., стр. 166.

дения прибегают во всех случаях, когда в применение правовой нормы включается оценка суда, надзорной комиссии и т. д. относительно предполагаемого дальнейшего поведения преступника. Такой прогноз основывается, с одной стороны, на зафиксированных в законах критериях, выражающих общественный опыт, с другой же стороны, на индивидуальном либо коллективном опыте лица или органа, применяющего закон. Задачей научного прогноза является оказание помощи этим лицам или органам, обеспечивая им возможность на основе научных методов проверять свой опыт. Научный прогноз позволяет оценивать опасность стечения различных обстоятельств с целью предвидения возможности совершения нового преступления. Факторы, являющиеся основой прогноза, взятые в отдельности либо оцененные с точки зрения опыта, не обязательно должны указывать на опасность рецидива, и уж совершенно невозможно без научного прогноза установить степень вероятности совершения нового преступления.

В статье исследуется принципиальная возможность научного прогнозирования индивидуального преступления. Указывается, что криминологический прогноз индивидуального преступления возможен ввиду подчинения поведения человека закону причинности. Поскольку же обусловленность поведения человека носит статический характер, прогноз возможен лишь в вероятностном аспекте.

В статье рассматривается также вопрос предупреждения рецидива при отрицательном прогнозе (прогнозе, указывающем на высокую вероятность совершения преступления). Особое же внимание уделяется возможности учета прогноза при назначении наказания. Также критически анализируются некоторые опубликованные в литературе ошибочные положения о теоретических вопросах прогнозирования индивидуального поведения.

TASUTA

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00890409 8